

PL

PL

PL

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 11.11.2008
SEK(2008) 2713 wersja ostateczna

DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI

**Streszczenie oceny skutków
uzupełniające
KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW
na temat:
Rzadkie choroby: wyzwania stojące przed Europą**

{KOM(2008)679}

{SEK(2008)2712}

DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI

*Streszczenie oceny skutków
uzupełniające*

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

na temat:

Rzadkie choroby: wyzwania stojące przed Europą

SPIS TREŚCI

1.	Wprowadzenie.....	5
2.	Definicja problemu.....	5
2.1.	Braki w zakresie rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia	5
2.2.	Brak polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich.....	5
2.3.	Brak efektywnej opieki zdrowotnej, badań naukowych i uregulowań prawnych w zakresie rzadkich chorób w Europie	5
2.3.1.	Nierówny dostęp do wyspecjalizowanej opieki zdrowotnej.....	5
2.3.2.	Rozproszenie badań naukowych	6
2.3.3.	Niewystarczające ramy prawne.....	6
2.4.	Pomocniczość.....	6
2.4.1.	Warunek niezbędności	6
2.4.2.	Warunek wartości dodanej.....	6
3.	Cele	7
3.1.	Poprawienie rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia	7
3.2.	Wspieranie polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich.....	7
3.3.	Rozwijanie europejskiej współpracy, koordynacji i regulacji w zakresie rzadkich chorób.....	7
4.	Opcje działań.....	8
4.1.	Opcja podstawowa	8
4.2.	Komunikat Komisji i wniosek dotyczący zalecenia Rady.....	8
4.3.	Ponowne ustanowienie formalnego programu w dziedzinie rzadkich chorób.....	8
5.	Analiza skutków.....	8
5.1.	Skutki społeczne.....	8
5.2.	Oddziaływanie na środowisko	9
5.3.	Skutki ekonomiczne	9
6.	Porównanie opcji.....	9
6.1.	Poprawa rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia	9
6.2.	Wspieranie polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich.....	10
6.3.	Rozwijanie europejskiej współpracy, koordynacji i regulacji w zakresie rzadkich chorób.....	10

6.4.	Streszczenie.....	11
7.	Monitorowanie i ocena.....	11
7.1.	Gromadzenie danych.....	11
7.2.	Procedura komitetowa i mechanizmy monitorowania.....	12

1. WPROWADZENIE

Rzadkie choroby to zagrażające życiu lub powodujące przewlekłą niepełnosprawność choroby o niskiej częstości występowania i znacznym stopniu złożoności. Większość z nich stanowią choroby genetyczne. Pozostałymi są m.in. rzadkie nowotwory, choroby autoimmunologiczne, wady wrodzone, choroby toksyczne i zakaźne. Rzadkie choroby wymagają uogólnionego postępowania opierającego się na szczególnych, połączonych działaniach mających na celu zapobieżenie istotnej chorobowości lub możliwym do uniknięcia przedwczesnym zgonom oraz poprawę jakości życia lub możliwości społeczno-ekonomicznych chorych.

Chorobę określa się obecnie jako rzadką w przypadku, gdy występuje ona u mniej niż 5 na 10 000 osób w Unii Europejskiej. Chociaż ta częstość występowania wydaje się niska, oznacza ona, że w UE obejmującej 27 państw członkowskich około 246 tysięcy osób może chorować na każdą z chorób. Na podstawie aktualnej wiedzy naukowej wiadomo, że od 5 tys. do 8 tys. rzadkich jednostek chorobowych występuje u nawet 6% całkowitej ludności UE w dowolnym momencie życia. Innymi słowy, oznacza to, że na rzadkie choroby choruje lub będzie chorować od 29 mln do 36 mln osób w 27 państwach członkowskich.

2. DEFINICJA PROBLEMU

2.1. Braki w zakresie rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia

Chociaż rzadkie choroby mają znaczny wpływ na wskaźniki chorobowości i umieralności, większość z nich jest niewidoczna w systemach informacyjnych opieki zdrowotnej ze względu na brak odpowiednich systemów kodowania i klasyfikacji. Brak formalnego zaklasyfikowania w systemach zdrowotnych powoduje medyczne i finansowe utrudnienia w leczeniu nierozpoznanej choroby, w następstwie czego niedostępne są fundusze i środki; powstaje cykl podtrzymujący aktualną nieefektywność. Ponadto niewłaściwa diagnoza lub brak diagnozy są głównymi przeszkodami w poprawie jakości życia tysięcy pacjentów dotkniętych rzadkimi chorobami.

2.2. Brak polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich

W państwach członkowskich obserwuje się rozproszenie ograniczonych środków na walkę z rzadkimi chorobami, dlatego też niezbędne jest wypracowanie specjalnego planu koncentracji i skutecznego wykorzystywania tych środków, które w przeciwnym razie nie osiągną progu skuteczności. Brak polityki zdrowotnej dotyczącej wyłącznie rzadkich chorób i niewielkie zasoby wiedzy specjalistycznej w tej dziedzinie powodują opóźnienie ich diagnozy i trudny dostęp do opieki.

2.3. Brak efektywnej opieki zdrowotnej, badań naukowych i uregulowań prawnych w zakresie rzadkich chorób w Europie

2.3.1. Nierówny dostęp do wyspecjalizowanej opieki zdrowotnej

Brak jest sieci referencyjnych i dostępu do opieki, zasobów i wiedzy specjalistycznej, które bywają dostępne jedynie w innym państwie członkowskim.

2.3.2. *Rozproszenie badań naukowych*

Istnieje bardzo bliski związek pomiędzy badaniami naukowymi i możliwościami diagnozowania i leczenia rzadkich chorób. Potrzebne zatem są dalsze badania nad rzadkimi chorobami, utrudnia je jednak nieskuteczność i rozproszenie ograniczonych środków.

2.3.3. *Niewystarczające ramy prawne*

Aktualne ramy prawne w UE są słabo dostosowane do problemu rzadkich chorób. Istniejące prawodawstwo wspólnotowe w tym zakresie, dotyczące na przykład badań klinicznych i dopuszczania do obrotu produktów leczniczych, okazuje się nieodpowiednie i niewystarczające, gdy stosuje się je do rzadkich chorób.

2.4. **Pomocniczość**

Nie ma prawdopodobnie innego obszaru zdrowia publicznego, w którym 27 krajowych strategii byłoby tak nieefektywnych i nieskutecznych, jak w przypadku rzadkich chorób. Ograniczona liczba pacjentów dotkniętych tymi chorobami i potrzeba mobilizacji środków oznaczają, że aby działań były efektywne ich skala i rodzaj wymagają podjęcia ich na poziomie europejskim, zgodnie z art. 152 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

Ze względu na poziom niezbędnych środków nie jest możliwe istnienie odrębnego ośrodka dla każdej choroby w każdym państwie członkowskim. Idea jest więc następująca: to specjalistyczna wiedza, a nie pacjenci, powinna się przemieszczać – choć w razie potrzeby także pacjenci powinni mieć możliwość dotarcia do danego ośrodka.

2.4.1. *Warunek niezbędności*

Na państwach członkowskich spoczywa główna odpowiedzialność za ochronę i poprawę zdrowia ich obywateli. Do ich zadań należy podejmowanie decyzji dotyczących organizacji i zapewniania świadczeń zdrowotnych i opieki medycznej pacjentom cierpiącym na rzadkie choroby. Podstawowe cele UE w zakresie swobodnego przepływu pacjentów, równie skutecznego rozpoznawania różnych chorób i równego dostępu do bezpiecznych i skutecznych leków sierocych lub połączonych badań naukowych nad rzadkimi chorobami w naturalny sposób nabierają jednak wymiaru europejskiego.

Podstawowym powodem podjęcia działań w zakresie rzadkich chorób właśnie teraz są prowadzone aktualnie prace nad zmianą Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD). Do nowej ICD-11 mają być także włączone rzadkie choroby i aby w europejskiej perspektywie było to skuteczne, niezbędny jest centralny punkt koordynacyjny.

2.4.2. *Warunek wartości dodanej*

UE może zapewnić wartość dodaną w wielu dziedzinach. Należą do nich działania w celu osiągnięcia masy krytycznej lub uzyskania oszczędności wynikających ze skali, takie na przykład jak wymiana informacji na temat rzadkich chorób, w przypadku gdy dotknięta nimi jest jedynie niewielka liczba osób w każdym państwie członkowskim, lub prowadzenie wspólnych badań multidyscyplinarnych, co uznane zostało za najskuteczniejszą metodę prowadzącą do lepszego zrozumienia chorób i wypracowania metod profilaktyki, diagnostyki i leczenia. Przykłady jednoznacznej wartości dodanej odnaleźć można w następujących czterech obszarach:

- redukcja nierówności w obrębie zdrowia w UE;

- stworzenie spójnych ram w celu określenia rzadkich chorób oraz wymiana informacji w całej Europie;
- wartość dodana nowego podejścia do rzadkich chorób w UE, poprawa informacji, określania i wiedzy na temat rzadkich chorób w celu zbudowania silnej podstawy diagnozowania i opieki nad pacjentami;
- stworzenie lepszych ram dla badań naukowych nad rzadkimi chorobami.

3. CELE

Ogólnym celem działań wspólnotowych w zakresie rzadkich chorób jest wsparcie państw członkowskich w zapewnieniu efektywnego i skutecznego rozpoznawania, profilaktyki, diagnozy, leczenia, opieki i badań w zakresie rzadkich chorób. Opiera się on na strategicznych celach Komisji: dobrobycie, solidarności i bezpieczeństwie. Osiągnięciu tego ogólnego celu mają służyć trzy specyficzne cele.

3.1. Poprawienie rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia

Kluczem do poprawienia całościowych strategii w zakresie rzadkich chorób jest zapewnienie ich rozpoznawania, co jest niezbędnym warunkiem podjęcia odpowiednich kolejnych działań. Unia Europejska powinna prowadzić ścisłą współpracę z WHO w pracach nad zmianą istniejącej Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD) w celu zapewnienia lepszej kodyfikacji i klasyfikacji rzadkich chorób.

3.2. Wspieranie polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich

Efektywne i skuteczne działanie w dziedzinie rzadkich chorób uzależnione jest od spójnej całościowej strategii w zakresie rzadkich chorób, która w spójny i cieszący się powszechną akceptacją sposób wykorzystuje ograniczone i rozproszone środki oraz będzie włączona we wspólny wysiłek na poziomie europejskim. Ten wspólny wysiłek zależy natomiast także od wspólnego w całej UE podejścia do działań w zakresie rzadkich chorób, które może zapewnić wspólne podstawy dla współpracy.

3.3. Rozwijanie europejskiej współpracy, koordynacji i regulacji w zakresie rzadkich chorób

Wspólnota powinna postawić sobie za cel lepszą koordynację polityk i inicjatyw na poziomie UE oraz wzmocnienie współdziałania między programami UE, tak by maksymalnie zwiększyć zasób środków dostępnych na walkę z rzadkimi chorobami na poziomie wspólnotowym, a w szczególności by zapewnić:

- skuteczną koordynację w dziedzinie badań naukowych i rozwoju technologicznego;
- dostęp pacjentów cierpiących na rzadkie choroby do odpowiedniej specjalistycznej opieki zdrowotnej, a także do wyspecjalizowanych i dostosowanych do ich potrzeb usług socjalnych;
- dostosowanie ram prawnych i działań na poziomie wspólnotowym do szczególnych potrzeb związanych z rzadkimi chorobami.

4. OPCJE DZIAŁAŃ

4.1. Opcja podstawowa

Kontynuowanie pracy opartej na projektach, bez europejskiego punktu odniesienia, w ramach aktualnie obowiązujących ram prawnych

W ramach tej opcji Komisja kontynuowałaby wspieranie indywidualnych projektów mających na celu poprawę rozpoznawania rzadkich chorób i zwiększenie społecznej świadomości ich istnienia bez zapewniania państwom członkowskim formalnych wytycznych ani zaleceń w odniesieniu do zapewniania efektywnych i skutecznych strategii.

4.2. Komunikat Komisji i wniosek dotyczący zalecenia Rady

W ramach tej opcji Komisja przekazałaby formalne oświadczenie definiujące rzadkie choroby w UE i przedstawiłaby swoje zamiary działań na rzecz poprawy rozpoznawania rzadkich chorób i zwiększenia społecznej świadomości ich istnienia w skali Europy i świata, a także przedstawiłaby ogólną strategię europejskich działań w odniesieniu do rzadkich chorób.

Komisja przedstawiłaby także wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie ustanowienia przez państwa członkowskie spójnych i całościowych krajowych strategii w zakresie rzadkich chorób.

4.3. Ponowne ustanowienie formalnego programu w dziedzinie rzadkich chorób

W ramach tej opcji Komisja zaproponowałaby ustanowienie specjalnego programu zawierającego jedną szczegółową strategię w dziedzinie opieki zdrowotnej obejmującej rzadkie choroby na poziomie wspólnotowym. Program ten zostałby ustanowiony w oparciu o art. 152 Traktatu w celu rozwijania specyficznych projektów w zakresie rzadkich chorób w podobny sposób, jak w ramach poprzedniego specyficznego programu w tym zakresie. Komisja mogłaby także przyjąć środki w ramach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie statystyk Wspólnoty w zakresie zdrowia publicznego oraz zdrowia i bezpieczeństwa pracy, tak by stworzyć wiążące wymogi prawne w zakresie gromadzenia przez państwa członkowskie danych na temat rzadkich chorób.

5. ANALIZA SKUTKÓW

5.1. Skutki społeczne

Biorąc pod uwagę złożoność i czasochłonność tworzenia od podstaw krajowych strategii przewidzianych w opcji podstawowej, nie wydaje się możliwe, by bez zapewnienia wyraźnego punktu odniesienia, w którym zebrane zostałyby istniejące najlepsze praktyki z całej Unii, państwa członkowskie mogły ustanowić tego rodzaju strategię. Mogłoby to doprowadzić do powstania między państwami członkowskimi jeszcze większych nierówności.

Zalecenie Rady stanowiłoby dla państw członkowskich formalne prawne i polityczne zobowiązanie, pozwalając zarazem zachować elastyczność w jego wprowadzaniu w życie. Takie podejście jest wyraźnie przewidziane w art. 152 jako odpowiednie narzędzie w dziedzinie zdrowia, zapewniające równowagę pomiędzy dostarczeniem skutecznych wytycznych i wspólnego zaangażowania i równoczesnym respektowaniu zasady pomocniczości. Doprowadziłoby ono do większej równości i lepszej jakości w zapewnianiu usług i dostępie do nich i tym samym miało pozytywny wpływ na zdrowie ludności w państwach członkowskich.

Ponowne ustanowienie formalnego programu w dziedzinie rzadkich chorób zapewniłoby bardzo niewielką, w porównaniu ze strategią Komisji, poprawę skuteczności działań. Dlatego ponowne ustanowienie formalnego programu nie przyniosłoby znaczących korzyści w odniesieniu do innych przedstawionych opcji.

5.2. Oddziaływanie na środowisko

Ze względu na rodzaj inicjatywy oddziaływanie na środowisko jest nieznaczne i nie będzie dalej analizowane.

5.3. Skutki ekonomiczne

Sukcesy w zwalczaniu rzadkich chorób mogą mieć także wpływ na gospodarkę, poprawiając efektywność i skuteczność stosowania dostępnych środków na walkę z rzadkimi chorobami. Koszt budowy francuskiej wieloletniej (2005-2008) strategii w odniesieniu do rzadkich chorób wyniesie 86 mln 660 tys. EUR, a kolejne 20 mln EUR przeznaczone zostanie na badania naukowe. Konsekwencje dla budżetu władz publicznych w przypadku opracowywania tych strategii bez wytycznych i europejskiego podejścia powodują, że opcja podstawowa dla wielu państw członkowskich będzie niewykonalna.

Techniczne prace w ramach opcji zalecenia Rady mogą być prowadzone przy pomocy istniejącego programu w dziedzinie zdrowia i przy scentralizowaniu działań, które staną się bardziej efektywne i mniej obciążające dla krajowych systemów zdrowotnych oraz władz publicznych. Poprawa efektywności działań w zakresie rzadkich chorób przyniesie znaczące korzyści indywidualnym pacjentom, a także poprawi ogólną efektywność wykorzystywania zasobów dostępnych w systemach zdrowotnych. Biorąc pod uwagę niewiążący charakter inicjatywy, jej prawdopodobny wpływ nie powinien stanowić obciążenia dla żadnej grupy ani sektora.

Znaczne natomiast byłoby obciążenie administracyjne władz publicznych związane z proponowanym w trzeciej opcji gromadzeniem danych na temat 5 do 8 tys. rzadkich chorób w całej Unii. Duży byłby także dodatkowy koszt integracji gromadzonych danych w europejskim systemie statystycznym. Opcja ta podniosłaby także kwestię pomocniczości w kontekście różnic w organizacji i dostępie do świadczeń zdrowotnych i opieki medycznej w Unii. Aby ponowne ustanowienie formalnego programu UE w zakresie rzadkich chorób było wykonalne, niezbędny byłby wysoki poziom finansowania, a więc choć przyniosłby on korzyści dziedzinom takim jak badania naukowe i rozwój technologiczny, nie wydaje się to najbardziej efektywnym podejściem.

6. PORÓWNANIE OPCJI

6.1. Poprawa rozpoznawania rzadkich chorób i społecznej świadomości ich istnienia

	Opcja podstawowa	Komunikat Komisji	Wymóg gromadzenia danych
Zalety	Lepsze określenie i klasyfikacja.	Poprawa rozpoznawania, zaangażowanie zainteresowanych stron, przyjęcie	Udoskonalona baza danych naukowych, lepsze monitorowanie zdrowia

		wyników.	publicznego, lepszy i bardziej sprawiedliwy dostęp do usług.
Wady	Niewielkie prawdopodobieństwo przyjęcia klasyfikacji, duplikowanie i nieskuteczność prac, utrzymanie nierówności w dostępie do opieki.	Skuteczność uzależniona od współpracy szerokiej grupy zainteresowanych stron.	Znaczne obciążenie administracyjne, wysoki koszt integracji w systemie statystycznym, nieproporcjonalny poziom działań.

6.2. Wspieranie polityk dotyczących rzadkich chorób w państwach członkowskich

	Opcja podstawowa	Zalecenie Rady	Strategia opieki zdrowotnej w zakresie rzadkich chorób na poziomie UE
Zalety	Maksymalna dowolność państw członkowskich w wyborze sposobu organizacji systemów zdrowotnych.	Formalne zobowiązanie prawne i polityczne, zachowanie elastyczności, zwiększona skuteczność i efektywność działań, łączenie zasobów.	Szczegółowe wytyczne na poziomie UE, bardziej skuteczna w opisie najlepszych praktyk, szersza opieka zdrowotna.
Wady	Utrzymanie nierówności w dostępie i w jakości opieki zdrowotnej, brak jasnych punktów odniesienia, nieefektywne budowanie strategii krajowych, utrzymanie rozproszenia zasobów.	Brak wymogów prawnych do spełnienia przez państwa członkowskie.	Znacząca restrukturyzacja krajowych systemów zdrowotnych, kwestia pomocniczości.

6.3. Rozwijanie europejskiej współpracy, koordynacji i regulacji w zakresie rzadkich chorób

	Opcja podstawowa	Komunikat Komisji	Ponowne ustanowienie programu w dziedzinie rzadkich chorób
Zalety	Uniknięcie konieczności zmiany kierunku	Zwiększenie równości w dostępie do opieki	Zapewnia polityczną widoczność

	dotychczasowych działań wspólnotowych.	zdrowotnej oraz jej jakości, wzmocnienie współpracy transgranicznej, zmniejszenie śmiertelności i chorobowości, zmniejszenie liczby nieskutecznych działań, ożywienie badań naukowych, ułatwione wprowadzanie technologii.	wspólnotowego finansowania.
Wady	Brak skuteczności kontynuowanych działań, zwiększenie nierówności, zasoby pozostają ograniczone i rozproszone.	Zależność od współpracy w obrębie wielu programów i licznych uczestników na poziomie wspólnotowym.	Niezbędny wysoki poziom finansowania (niezapewniony w aktualnych perspektywach finansowych), brak integracji z innymi obszarami polityk, nieskuteczne podejście.

6.4. Streszczenie

Na tej podstawie preferowaną opcją jest przedłożenie wniosków o wspólnotową strategię w zakresie rzadkich chorób przedstawioną w komunikacie Komisji wraz z dążeniem do wspólnego zaangażowania poprzez towarzyszący wniosek dotyczący zalecenia Rady w zakresie opracowania spójnych i całościowych strategii w zakresie rzadkich chorób w oparciu o art. 152 TWE.

7. MONITOROWANIE I OCENA

7.1. Gromadzenie danych

W oparciu o prace prowadzone przez struktury wsparcia technicznego zostanie stworzony zbiór danych dotyczących wskaźników w zakresie rzadkich chorób. Zbiór danych obejmie następujące obszary (jest to jedynie orientacyjny, niewyczerpujący wykaz):

- Demografia, epidemiologia i stan zdrowia
- Uwarunkowania czynników zdrowotnych i społeczno-ekonomicznych
- Świadczenia medyczne
- Badania i rozwój technologiczny
- Równość, różnice regionalne i inicjatywy UE

7.2. Procedura komitetowa i mechanizmy monitorowania

W celu realizacji zadań wykonywanych obecnie przez grupę zadaniową UE ds. rzadkich chorób stworzony zostałby komitet doradczy UE ds. rzadkich chorób (EUACRD). Przyszły komitet doradczy będzie składał się z przedstawicieli 27 państw członkowskich, a także specjalistów programu w dziedzinie zdrowia oraz projektów realizowanych w ramach programów ramowych, reprezentantów organizacji pacjentów, przedstawicieli przemysłu i innych zainteresowanych stron.